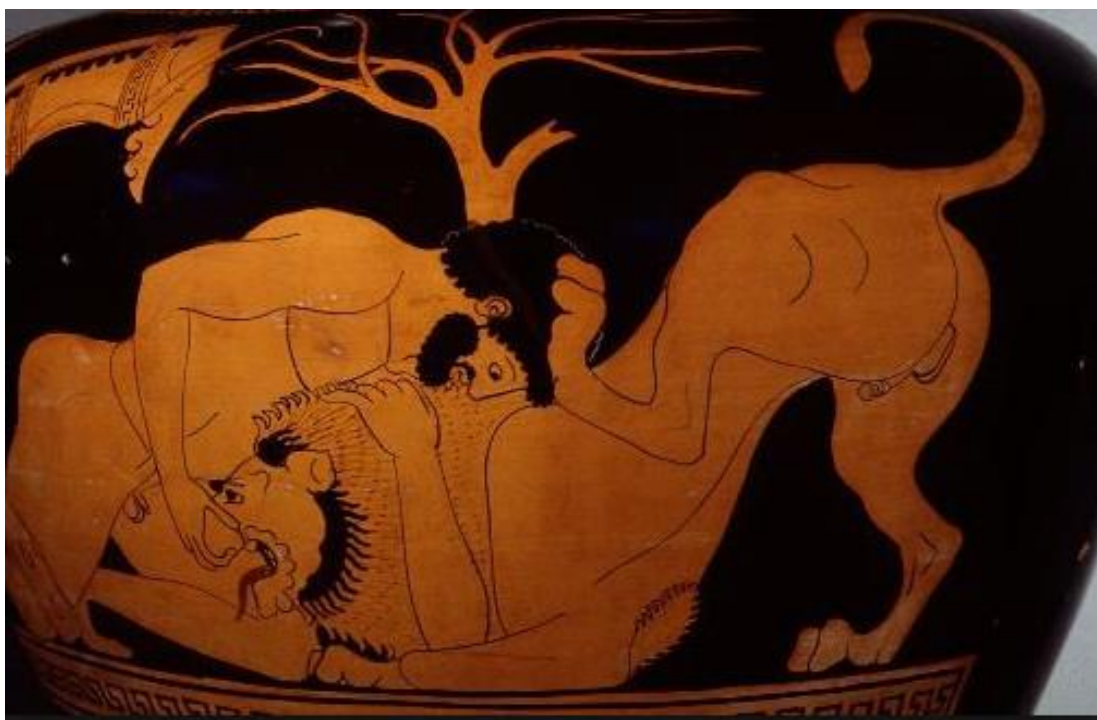

nemejské hry - jedny z *panhelénskych hier*; preteky v zápase, *pentatlonu* a iných súťažiach, konané pravidelne od 573 pr.Kr. na jar každého druhého a na jeseň každého štvrtého roku v nemejskom údolí na juhozápad od *Korintu*; pri nemejských hrách sa používali *olivové vence* a *petržlenové vence* na počesť boha *Dia* (Biedermann); pozri *antické hry*

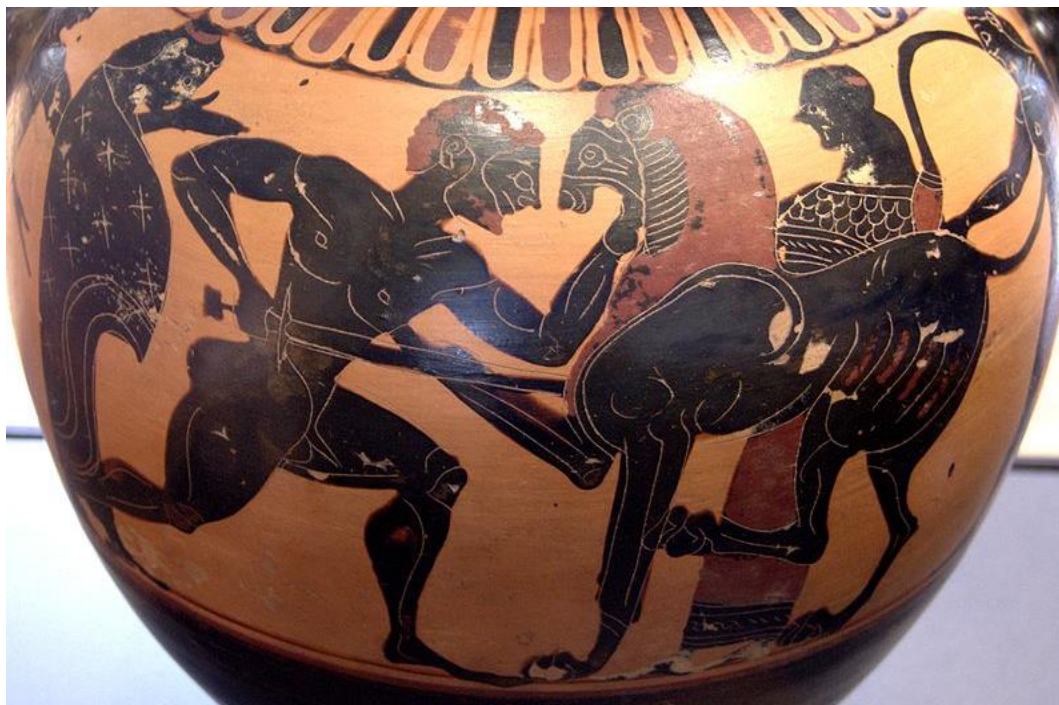
nemejský lev - nezraniteľný lev, ktorého zahrdúsil *Hérakles* ako svoju prvú z 12 úloh (pozri *Eurystheus*); jeho kožu potom nosil; bol dvakrát väčší ako iné levy a mal nepriestrelnú kožu; Herkules vypátral jeho úkryt, vrhol sa na neho so svojím obrovským kyjakom, mohutným úderom ho omráčil, potom zahrdúsil; prehodil si ho cez ramená a priniesol do *Mykén*; kráľ Eurysteus hrôzou takmer skamenel; jednak zo strašného leva a ešte viac zo strašnej sily svojho služobníka; namiesto uznania mu zakázal nabudúce chodiť na mykénsky hrad; vraj bude stačiť, ak prinesie dôkazy o splnení svojej úlohy pod hradby, on si to potom už skontroluje zhora; a teraz nech sa vypraví splniť druhú úlohu, zabiť *Hydru*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Eracle>

http://en.wikipedia.org/wiki/Nemean_lion

Herkules a nemejský lev (červeno figurový stamnos, 490 pr.Kr.)

Herkules a nemejský lev (čierno figurová amfora)

Herkules a nemejský lev (antická keramika)

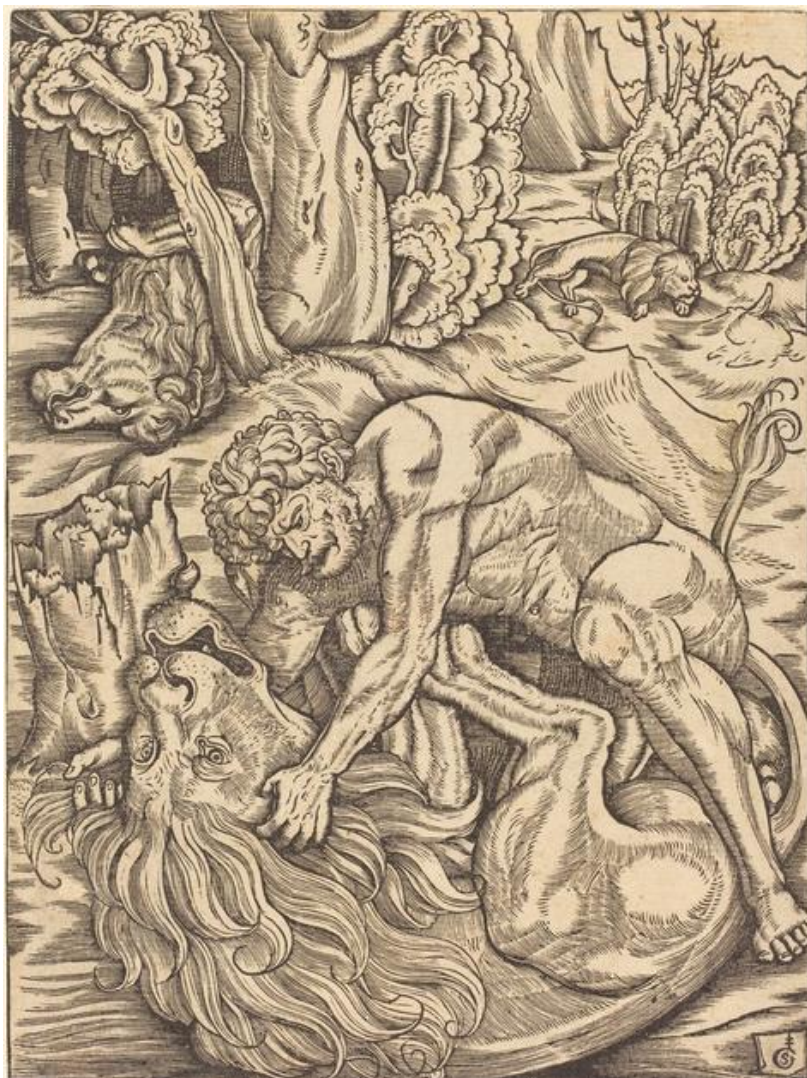
Hercules bojuje s nemejským levom (strieborné missorium, 6.st.)

Herkules a nemejský lev (stredoveká iluminácia)

G. A. da Brescia podľa A. Mantegnu: Herkules zabíja nemejského leva (rytina, 16.st.)

G. Salmon: Hercules a nemejský lev (drevoryt, 1528)

L. Chéron: Hercules a nemejský lev (grisaille, perokresba hnedým atramentom s hnedým lavírovaním, 1753)

nemennosť, nemenný - pozri *kruh so vpísaným rovnoramenným krížom*

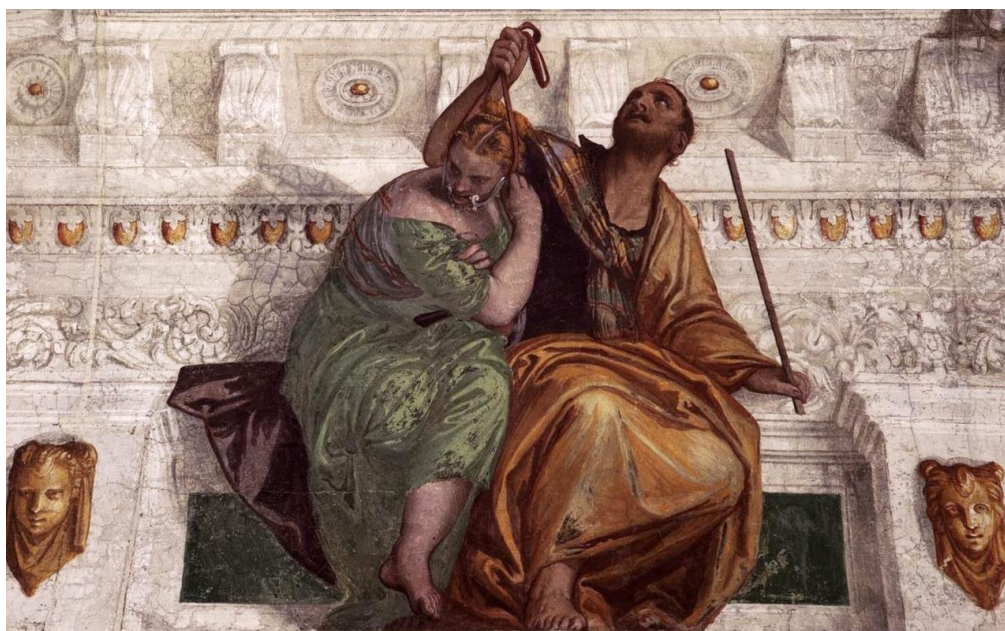
Nemesis - z gréc. *nemein* – „udeľovať“; v *gréckej mytológii* dcéra boha večnej tmy *Ereba* a bohyně noci *Nyx*; bohyňa rozdávaajúca podľa zásluhy šťastie alebo nešťastie; *bohyňa pomsty*, trestajúca zločin a pýchu; jej *koleso odplaty* (porovnaj v *budhizme: čakra*) roztáčali *gryfovia* na znamenie *osudovej rýchlosti* a neodvratnosti s akou prichádza *pomsta* a trest; z rovnakého dôvodu (rýchlosť) k Nemesis pričleňovaný *jeleň*; tiež pomstiteľka ohrdnutých milencov a bohyňa posvätného hája; v príbehu *Lédy* a *Dia* podľa jednej verzie Nemesis prenasledovaná Diom sa premenila na *hus* a bola skutočnou matkou *Heleny* > príbeh sa odrazil v stotožňovaní Nemesis a Lédy; jej atribútmi sú *gryf*, *lakeť* (dĺžková miera), *kormidlo*, *meč*, *bič*; niekedy zobrazovaná v brnení, okrídlená (pozri *krídla*) a so zbraňami; od neskorého stredoveku stojí často na *guli* alebo *kolese*; sochy, *vojnové reliéfy*, *pompejské maliarstvo* (fresky), *vázové maliarstvo*, *gemmy*; Nemesis mala rovnakú úlohu ako bohyňa *Adrasteia*; (A.Dürer, H.Aldegrevera, A.J.Carstense, B.Thorvaldsen); pozri *Fortuna*; *labuť*

Biedermann v súvislosti s heslom *jablko*: Nemesis, bohyňa *posvätného hája*, skôr ako sa stala bohyňou *pomsty* bohov na kráľoch za ich pýchu, niesla v rukách ako dar pre hrdinov vetvičku s jablkami; pozri *atribúty*, *symbols*, *alegórie a prirovnania*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Criminalit%C3%A0>

A. Dürer: Nemesis alebo dobrá Fortuna (medirytina, 1501-1502)

P. Veronese: Nemesis (freska, 1560-1561)

P.-P. Prud'hon: Spravodlivosť a Božia pomsta (Nemesis, vpravo) prenasledujú zločin (1808)

A. Rethel: Nemesis (1837)

Nemeš Andrej - (†1985); slovenský maliar; v rokoch 1928-1930 pôsobil v Prahe, ako novinový kresliar a karikaturista; v rokoch 1930-1935 študoval na *Akadémii výtvarných umění v Prahe* (prof. J. R. Nowak); v roku 1931 premiérovito vystavoval s *Prager Sezession*; v roku 1936 sa stal členom *Umeleckej besedy* v Prahe; v novembri 1938 emigroval do Fínska, kde pôsobil ako učiteľ na Slobodnej maliarskej škole v Helsinkách; v roku 1940 bol z Fínska vyhostený, odišiel do Švédska, azyl však dostal v Nórsku, kde dožil

https://www.google.sk/search?q=Neme%C5%A1+Andrej&oq=Neme%C5%A1+Andrej&aqs=chrome..69i57.1150j0&sourceid=chrome&espyd=210&es_sm=93&ie=UTF-8

A. Nemeš: Dve ženy

A. Nemeš: Zátišie s hydinou

A. Nemeš: Figurálna kompozícia

nemeton - keltská svätyňa, *posvätný okrsok*; pozri *keltská mytológia*, *drunemeton*

Nemo - 1. *pseudonym*; latinský ekvivalent gréckeho *outis* – „Nikto“;

2. vlastné meno literárnej postavy z románu J. Verna: *Kapitán Nemo*

<https://en.wikipedia.org/wiki/Outis>

H. Weiditz II.: Outis – Nemo (drevořyt, 1518)

nemocnica - *patrónkou nemocníc je Katarína Alexandrijská; pozri hospitál, hotel, choroba*

J. van Bijlerta: Portrét obyvateľov Nemocnice sv. Jóba v Utrechte (izokefalia, 17.st.)

nemorálny - pozri *zneuctenie, nemravnosť, morálka, zmyselnosť*

nemravnosť - v alegórii *Luxuria/Márnotratnosť*; pojmy blízke alebo totožné s nemravnosťou: *zhýralosť, samopašnosť, nehanebnosť, necudnosť, lascivnosť, zmyselnosť, smilstvo*

Eberhard v súvislosti s heslom *krv*: v Číne sa verilo, že zlý sen o „krvi na posteli“ znamená, že žena bola necudná; pozri *erotika/sex; succubus; Cnosti a Neresti - Luxuria*

pozri *Cnosti a Neresti; zajac, sokol, kôň* (Biedermann); *Silén, anasyrma, Bauby; Sirény* (Heinz-Mohr); *atribúty, symboly, alegórie a prirovnania zmyselnosť; erotika/sex; stud*

<http://www.art-wallpaper.com/3628/Carracci+Agostino/Consequence+of+the+so-called+Lascivie++Nymph+Putto+small+and+Satyr+>

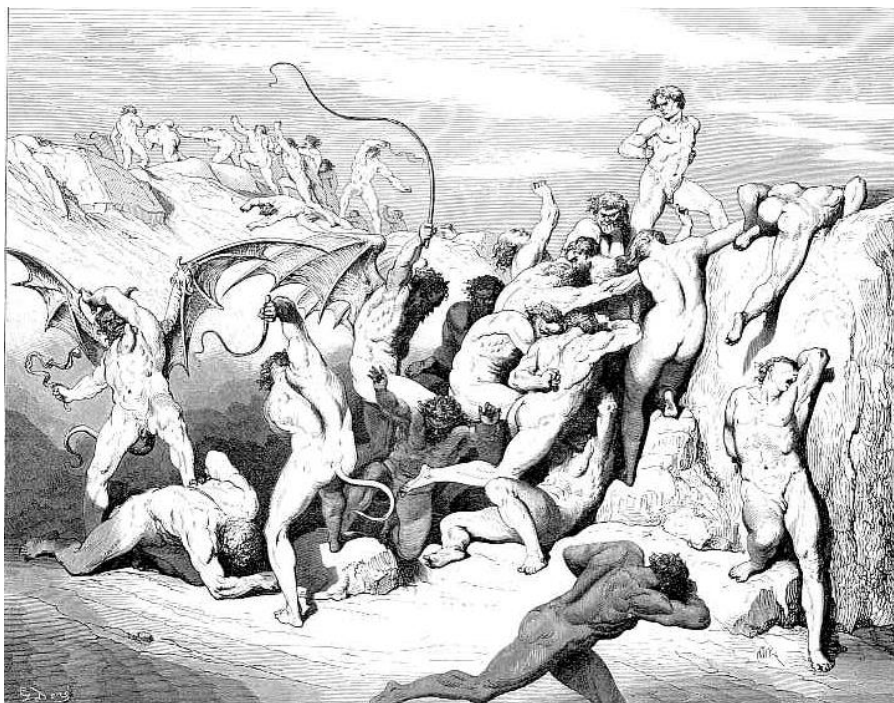
Opica jazdí na koze ako symbol lascívnosti (British Library, Stowe MS 17, Folio 81v)

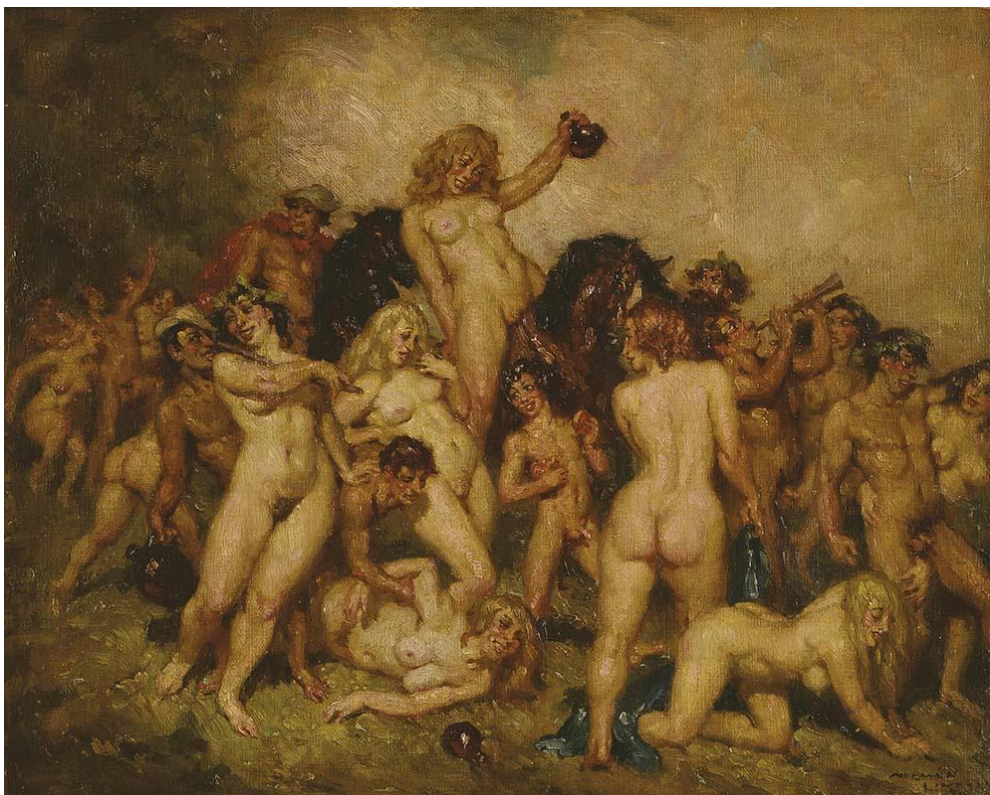
P. Veronese: Víťazstvo Cnosti nad Zhýralosťou (1554-1556)

P. Veronese: Jupiter metá blesky na zhýralcov (1554-1556)

G. Doré: Démoni a zvodcovia (Božská komédia, 19.st.)

N. Lindsay: Nahá neviazanosť (20.st.)

nemota - pozri *Zachariáš; Uzdravenie nemého, Uzdravenie hluchonemého*

nemý film - koncom 19.st. film bez zvukovej zložky, vystriedaný od 1930 zvukovým filmom (Chaplin, Murnau, Griffith, Dovženko, Enzenštejn)

nenásytnosť – pozri *obžerstvo*

nenávisť/nepriateľstvo/ zášť - pozri *lemurovia/larvovia/zakuklenci* (Neškuda)

nénie - rituálny *plač*, *rímske* pohrebné *žalospevy* za zvukov *flauty* s cieľom uzmierniť dušu mŕtveho; pozri *rímska mytológia*; porovnaj *jeremiáda*

Nenu/Nenut/Nennoe -

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Nennoe>

neo - gréc.; v zloženinách prvá časť s významom *ново*, nový, príp. *pseudo*; pozri *historizmus*

neobarok - *novobarok*

neodadaizmus - *pop-art*

neoexpresionizmus - 1.v širšom význame *nová figurácia* po 2.sv.vojne

2. v užšom význame pokračovanie predvojnového *expresionizmu* v nových podmienkach 80.rokov ako náprotivok *konceptualizmu* a *minimalizmu*; pre neoexpresionizmus charakteristická *gestická maľba*; pozri *noví fauvisti*; *bad painting*

3.umelecké tendencie v umení 80.rokov 20.st. v Nemecku

neofunkcionalizmus - tendencie v architektúre 60.rokov 20.st. (*revivalizmus*), ktoré sa vracajú a oživujú (*revival*) tendencie modernej architektúry z 20.-30.rokov (západná architektúra v tradičnej línii západného racionalizmu, funkcionalizmu, ktorá sa stala tak silná, že vytvorila vzory a stala sa klasikou)

neofyt - pôvodne novokresťan, ktorý prestúpil v období raného kresťanstva na pravú vieru z iných náboženstiev (porovnaj *katechumen*); symbolizovaný *orlom*; pozri *krst*

neogotika - *novogotika*

neogotika viktoriánska - *viktoriánsky sloh*

neogotika windsorská - *windsorská novogotika*

neografia - nepresné označenie novovekej *paleografie*; vedná disciplína zaoberajúca sa historickým štúdiom novovekého písma

neograffiti/postgrafitti - *streetart*

neoimpresionizmus/novoimpresionizmus - *divizionizmus*, *pointilizmus*; smer 80.rokov 19.st. v maliarstve, prepracovaný Signacom a Seuratom; nadväzuje na *impresionizmus*, ale popiera impresionistický inštinktívny postup zdôrazňovaním racionálnej maliarskej metódy, analytického skúmania svetla, farby a objemu z hľadiska psychológie a fyziológie videnia; predznamenáva abstraktné maliarstvo; (Seurat, Signac, Pissaro, H.E.Cross); pozri *fauvizmus*; *abstraktné umenie*, *synchronizmus*, *rayonizmus/lučizmus*

Baleka: vo francúzskom maliarstve 80.rokov 19.st. smer, silne podmienený teóriou; bol logickým vyústením *impresionizmu* a súčasne jeho protikladom a popretím; usiloval sa objaviť nové a vedecké zákonitosti výstavby obrazu a to ho spájalo k klasickou tendenciou vo výtvarnom umení (Seurat sústavne študoval tvorbu Ingres, Raffaella a Poussina); z neskorého impresionizmu vyvodil Seurat zásady, ktoré mali do viesť doterajší (podľa neho romantický impresionizmus) k vedeckému (podrobne pozri *divizionizmus*); maliarskym prostriedkom k tomu bol *pointilizmus*, ktorým bola stupňovaná žiarivosť farieb; *farebnosť* už nie je viazaná na škvrnu, vo ktorej je uložený impresionistický javový vnem, ale je výsledkom racionálneho zámeru; obrazová kompozícia je budovaná plochami a líniami, ktoré vznikli dotykom farebných polí; kompozícia obrazu smerovala ku geometrizácii a pravouhlosti, k istej archaickosti, vyvolanej záujmom o maliarov lineárnej formy (Ingres, Poussin); obrazová kompozícia smerovala aj objektívite, ktorú však nakoniec nedosahovala; obmedzenie empirickej zložky v maľbe, vylúčenie náhodnosti, okamihovosti a trvalej premenlivosti javu v atmosférickom svetle celkom poprelo myšlienkovú a výtvarnú základňu impresionizmu; hodnotou sa stali naopak jeho protipóly: trvalosť, stálosť, nenáhodnosť, harmonická nemennosť bytia, pre ktorých zachytenie je práve vytvorená metóda pointilizmu; neoimpresionistické obrazy už nevznikajú v prírode, ale tvorba sa opäť vracia do ateliéru ako komponovaná predstava o skutočnosti (pozri *komponovaná krajina*) a nie zrakový vnem z nej; tvorcami smeru Seurat a Signac; teoreticky a maliarsky realizovali svoje zásady spočiatku nezávisle od seba (stretli sa 1884 pri vzniku *Salónu nezávislých*); autorom označenia smeru pomenovaním „neoimpresionizmus“ bol kritik F.Fénéon, ktorý založil tiež *Revue indépendante* („Nezávislá revue“) ako tlačovú základňu nového smeru; (C.Pissarro, H.E.Gross, A.Dubois-Pillet, M.Luce, T.van Rysselberghe, H.van de Velde, J.Toorop); pozri *postimpresionizmus*; *rayonizmus*

<http://it.wikipedia.org/wiki/Neoclassicismo>

[http://cs.wikipedia.org/wiki/Reduta \(Bratislava\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Reduta_(Bratislava))

neoklasicistickí maliari - pozri *F. Baye* y *Subías*

http://en.wikipedia.org/wiki/Category:Neoclassical_painters

neoklasicistickí maliari francúzski - *francúzski maliari neoklasicistickí*

neoklasicistickí maliari holandskí - *holandskí maliari neoklasicistickí*

neoklasicistickí maliari španielski - *španielski maliari neoklasicistickí*

neoklasicizmus - 1.klasicizmus 19.st.; pozri *A. A. Ivanov, V. Camuccini, É. Signol, J. Vanderlyn, L. Bartolini, W. Wetmore, M.-M. Droling*; *kameň Coada*

2.novoklasicizmus v 20.rokoch 20.st.; pozri *L. Beneš, P. Picasso, A. Derain*

T. H. Shepherd: Budova Východoindickej spoločnosti v Londýne (farebná akvatinta, 1817)

M.-J. Blondel: Hecuba a Polyxena (po 1814)

neokonštruktivizmus - umelecká tvorba 50.-70.rokov 20.st. ako spojenie východoeurópskeho *konštruktivizmu* a *neoplasticizmu* - abstraktného maliarstva Bauhausu

neolit - mladšia *doba kamenná*; 5.-3.tisícročie pred Kr. *Blízky východ*, od 9.tis.pr.Kr. Čína, Mexiko, 4.tis.pr.Kr. Japonsko; sprievodným prejavom zakladanie rodových sídlisk a *pohrebísk*, brúsená kamenná *industria* (pozri *sekeromlat*), rozvoj hrnčiarstva a textilu (pozri *pintadera*); jeho zavŕšením je *eneolit*

pozri *megalitické stavby*, *dolmeny*, *menhiry*, *kromlechy*, *nuragy*, *navety*; *hrebeňová kultúra*; *balberská skupina*, *bukovohorská kultúra*, *lengyelská kultúra*, *slovenská maľovaná keramika*, *jordanovská kultúra*, *bádenská kultúra*, *potiská kultúra*, *starčevská kultúra*; *kanelovaná keramika*; *vičanská kultúra*, *vučedolská kultúra*, *železovská skupina*; *Džómon*, *jangšaoská kultúra*, *jajoi*, *Sin-tien*; *brúsená industria*, *portrét (Lurker)*; *Catal Hüyük*; *sup (Becker)*

neolitické umenie - a) vývoj začína na Prednom Východe: kamenné hlavy, ľudské a zvieracie plastiky (Ejnan 9.tis.pr.Kr.), rezby, hlavy modelované na lebkách (*Jericho*, 7.tis.pr.Kr.), plastiky dokladajúce kultú predkov a *Veľkej matky*, plastiky zvierat, ojedinelé nástenné maľby s mytologickými a kultovými výjavmi, ornamentom a zvieratami, napr. s leopardami a býkmi (*Catal Hüyük*); pozri *paleolitické jaskynné maľby*

b) v Európe: kamenné plastiky (*Lepenski Vir* u *Železných vrát*), monumentálna hlinená plastika (*Vinča*), drobná plastika zvierat, sediacich žien a symbolov plodnosti (pozri *symbol plodnosti*) (hlinené, kostenné, kamenné *idoly*), ktorých vzory pramenia pravdepodobne v *anatolskej* a *egejskej* oblasti; okrem schematických plastiek sa objavujú aj expresívne sošky muža s kosákom a sediaceho zamysleného muža (*Cernavoda*); *modelová plastika* zachycujúca trojrozmerné objekty: chaty, krby, oltáre (*Bylany*); hlavným výtvarným prejavom je *keramika* s prevládajúcou abstraktnou výzdobou (*bod*, *linka*, *kruh*, *špirála*, *volúta*, *meander*, *páska*, *vlnovka*); *naturalistické*

motívy v keramike sú vzácne; časť ornamentov vznikla degradáciou symbolov, nejasný je pôvod špirály; maľovaná keramika využívala biele, červené, hnedé až čierne farby; dokonalosťou známa keramika kultúr Marita, Gumelnita, Petresti, Cucuteni-Tripolje (Rumunsko); pozri *praveké umenie*, tzv. *druhý poľovnícky štýl*, *portrét* (Lurker); v oblasti Ďalekého východu pozri *Džómon*, *jajoi*

Baleka v súvislosti s heslom *praveké umenie*: koniec doby ľadovej, na euroázijskom kontinente sprevádzaný veľkými potopami, ktoré sa udržali v povedomí a neskoršie sa odrazili v mýtoch o *potopách sveta*, boli asi obdobím dvoch tisíc rokov, v priebehu ktorých dochádzalo k prechodu na eneolitický spôsob života; lovci, zberači a rybári prechádzali na vyššiu spoločenskú organizáciu > vyššiu produkciu > vyššiu technologickú a výtvarnú úroveň; usadzovanie a chov dobytky sprevádzané poznaním vlastného svojho postavenia v prírode; predošlé *kulty plodnosti* a prírodného kolobehu podľa vedcov začínali byť spájané s predstavou plodnosti zeme (plodného a pohlcujúceho zemského lona), s predstavou vody: v kladnom význame život, v negatívnom zabudnutie a nevedomie; predstava plynúceho toku spájaná s významom plynúceho času - vo význame večného aj vymezeného napr. ľudskou existenciou; nové podmienky sa odrazili v novom hodnotení sveta: plodnosť: > zobrazenia párenia zvierat, dojčiacich žien (rytiny, *idoly*); ženské neolitické idoly sa objavujú v Číne, Indii, Prednej Ázii, odkiaľ smerovali do Európy pozdĺž severoafrického pobrežia cez Iberský polostrov na britské ostrovy a druhou cestou cez južné Rusko na Balkán, Podunajsko, Porýnsko až do dnešného Belgicka (podrobne pozri *venuše*); popri venušiach sa objavujú skulptúry zvierat (levice, ovce, kravy, prasce) vytvorené z kameňa, mamutoviny, slonoviny, rohoviny, kosti, jantáru, hliny atď.; iba zriedkavo zobrazovaná ľudská postava, celkom ojedinelé je zobrazenie hlavy (Dolní Věstonice); prechod loveckej spoločnosti k poľnohospodárskej sprevádzaný ústupom matriarchátu a nástupom patriarchátu a s tým spojenou sociálnou diferenciáciou; v *ikonografii* sa objavujú nové rysy: už nie monumentálne, jednotlivo zobrazované zvieratá (*mladopaleolitické umenie*) ale *naratívne* zobrazenie človeka a zvierat napr. pri love; výjavy sú menšie, najčastejšie do 1m, ale aj 3cm, *monochromatické* alebo dvojfarebné, so sklonom k ornamentálnosti; výjavy zo života, lovu s lukmi a šípami, bojové výjavy, kultové obrady, ranení a zomierajúci, zberači medu, chovatelia dobytky, výjavy tanca; náleziská nielen v jaskyniach (mladopaleolitické umenie) ale už aj na stenách a pod skalnými prevismi (Sahara, severná Afrika a Španielsko); severoafrickým náleziskom Gafsa ovplyvnené západoeurópske strediská (Mas d'Azy, Fere-en-Tardenoise, Campigny u Blagny-sur-Bresle); ďalšie dôležité západoeurópske náleziská: Minatedy, Morella la Vella, Cogul, El Mortero, Tormón, Cuevas de la Arana, Dos Aguas v Španielsku; severoeurópske náleziská v Nórsku: Hamarøy, Bardal, Vingen; Švédsko, Karélie a okolie Onegského jazera pozdĺž Bieleho mora a na Sibíri prežívalo umenie doby ľadovej so všetkými rysmi umenia predošlého (mladopaleolitického) umenia: kompozícia, veľké rozmery zobrazených zvierat, farebnosť, námety so zvieratami ako ústredným motívom, hoci aj sem prenikli výjavy s lovcami a kúzelníkmi; pokračovanie vývoja pozri *umenie doby bronzovej* (Baleka)

neopalladinizmus - v anglickej architektúre termín pre *gregoriánsky sloh/gregoriánske rokoko*

neoplasticizmus - z franc. *néo-plasticisme* – „nové utváranie“

-výtvarný smer radikálnej *geometrickej abstrakcie* v období 1912-1917, založený Pietom Mondrianom; odvodený z *kubizmu*; odmieta spontánnosť, subjektívnosť a osobitý rukopis; celú tvorbu podriaďuje prísnej tvarovej aj farebnej čistote; zobrazuje ideu geometrického poriadku sveta (harmóniu vzťahov), zbaveného všetkých nahodilostí, iba pomocou elementárnych výtvarných prostriedkov: 6 základných farieb, horizontálne a vertikálne línie (pozri *elementarizmus*); neskoršie aplikovaný aj v *architektúre* (geometrická jednoduchosť, funkčnosť a konštruktívnosť: *funkcionalizmus*, *konštruktivizmus*), v sochárstve a *užitom umení*; hlavným orgánom časopis *De Stijl*; ovplyvnil *Bauhaus* myšlienkami odrazu a spoluvytvárania modernej civilizácie; (P.Mondrian, T.van Doesburg, Vantongerloo, J.J.P.Oud)

Baleka: *konštruktívny* smer rozvíjaný od 1912 P.Mondrianom a T.van Doesburgom (v dôslednom mondrianovskom poňatí v rokoch 1916-1924); k názoru dospel Mondrian prostredníctvom *kubizmu* a na základe Kandinského úvah (pozri abstraktný expresionizmus); vzdal sa však kubistickej predmetnosti, objemovosti a tým aj *priestoru*; obrazovými prvkami sa stali *plocha*, *horizontála* a *vertikála* zvierajúce pravý uhol, *základné farby* a tzv. *achromatické farby* (čierna, sivá biela); tieto geometrické prvky a ich vzťahy mali vyjadrovať krásu a konštruktívne a univerzálne zákonitosti, ktorým je podriadená celá skutočnosť; názory neoplasticizmu

formulované Mondrianom v časopise *De Stijl*; v knihe „Néo-plasticisme“ titulom označil smer; zatiaľčo Mondrian ďalej rozvíjal smer (súbežný konštruktivistickým snahám z poč. 20.st.: napr. *suprematizmus* a sovietsky *konštruktivizmus*) Doesburg v podobe *elementarizmu* porušoval dôslednú horizontálnosť a vertikálnosť a zhodnocoval aj iné podnety: *dadaizmus*, *surrealizmus* a najmä uplatnenie smeru v architektúre a *užitom umení*

Neoptolemos/Pyrhos - v gréckej mytológii syn Achillea, jeden z hrdinov *Trójskej vojny*; v dobytej *Tróji* zabil pri oltári kráľa *Priama* a jeho dcéru *Polyxenu* obetoval na hrobe Achillea; po návratu do Grécka bol Neptolemos zabitý *Orestom* v *Delfách* pri *Apolónovom* oltári

neorealizmus - z tal. neorealismo; gréc. neos - „nový“, lat. realis - „skutočný“

1. filozofický smer poč. 20. st. v USA a Veľkej Británii

2. neorealismo: smer talianskej filmovej tvorby v 40.-50. rokoch 20. st.: režiséri Rossellini, De Sica, Santis, Visconti, Lizzani, Germi, Castellani, Lattuada; scénárista a teoretik Zavattini; pozri *nová vlna*; *reál filmový*

3. maliarsky smer 40.-50. rokov ako návrat k realistickým tradíciám *renesancie*, *baroka* (Caravaggio) a *realizmu* 19. st. (Courbet), nadväznosť na protifašistickú tvorbu Picassovho postkubistického obdobia

Baleka: vo výtvarnom umení 40.-50. rokov 20. st. medzinárodný kritický realistický smer (pozri *realizmus kritický*) podnietený skupinou talianskych maliarov (R. Guttuso, G. Mucchi, A. Pizzinato ad.), ktorí na 25. bienále v Benátkach (1950) vystúpili s programovým heslom *Realismo* ako *skupina*; neorealizmus sa po vojne vyhranil v a usiloval sa rozvíjať protifašistické umelecké tendencie v nových spoločenských podmienkach: zoskupenie *Fronte nuovo delle arti*, ktoré vydávalo časopis *Realismo*; zoskupenie zdôrazňovalo demokratickosť, ľudovosť, obecnú názorovú prístupnosť umenia, revolučnosť, motívy dedinského a mestského proletariátu (porovnaj *umenie proletárske*), jeho denný všedný život, triedne zápasy v priemyselných centrách a na juhu Talianska; okrem proletárskej *ikonografie* (figurálnej, *naratívnej* a *agitačnej*; Guttuso) bol smer otvorený aj ďalším témam a motívom z ľudového prostredia (mestská periféria), motívom *zátišia*, *portrétu* a nevyhýval sa ani historickým reminiscenciám (napr. partizánsky odboj; Guttuso); neorealizmus programovo nadväzoval na realistické tendencie 30. rokov (vtedy sa tiež prvý raz objavil termín neorealizmus), na snahy vpečať *realistickému umeniu* pokrokovú spoločenskú závažnosť v dobových zápasoch; zásady neorealizmu anticipoval spisovateľ a kritik E. de Michelis; stúpenci neorealizmu (napr. Guttuso) inšpirovaní aj svojimi súčasníkmi (napr. obrazom *Guernica* od P. Picassa, ktorý bol pre nich príkladom historického obrazu prítomnosti; porovnaj termín *historická malba*); neorealisti nadväzovali tiež na renesančné umenie (Masaccio, Caravaggio, Michelangelo), na realistické rysy v tvorbe F. Goyu, T. Géricaulta, G. Courbета; smer rýchlo nadobudol medzinárodné rozmery a zoskupil umelcov vo Francúzsku (A. Fougeron, B. Taslitzky), Mexiku (*mexická škola monumentálnej malby*) a ď.; pozri *sociálne umenie*, *Realizmo*

neorenesancia - novorenesancia

neorokoko - Dudák: jeden zo štýlových prejavov *historizmu* v období 2. tretiny 19. st.; z rokoka 18. st. čerpal najmä v oblasti bytovej kultúry a ženskej módy, menej často sa uplatnil v architektúre (samotné rokoko považované za akúsi slepú vetvu vývoja architektúry, lebo progresia bola spájaná s *klasicizmom* v kontinuite 17. st. po 19. st.); neorokoko sa uplatnilo v detailnom utváraní fasád domov po roku 1840); neorokoko sa rozvíjalo súbežne s *biedermeierom*; rozšírilo sa najmä vo Francúzsku (tzv. *Style Pompadour* alebo *Style Blondel*), kde vyvrcholilo na svetovej priemyselnej výstave v Paríži 1839; v českých krajinách štýl vyvrcholil až v polovine 19. st.; pozri *druhé rokoko*

neotradicionalizmus - termín, ktorý používal pre svoju tvorbu maliar, grafik a historik umenia Maurice Denis (1870-1943); zlučoval výboje moderného maliarstva so štúdiom starých majstrov; neskoršie jeho tvorba vyústila do novej formy *klasicizmu* (pozri *neoklasicizmus*); neotradicionalizmus, *cloisonizmus* a *syntetizmus* boli novým výtvarným názorom *pont-avenskej školy*, ktorých osobnosti ich sprostredkovali *skupine Nabis*

neotypia - pozri *tlač z hlčky*

Nepál - pozri *indická kultúra*; *koberec orientálny*; *Tibet*

nepálená tehla - tehla surová/vepřovice

nepálska múmia - *múmia nepálska*

nepárny - TV: stavitelia *rímskych chrámov* dodržiavali nepárny počet schodov *schodiska*; pozri *pätnásť stupňov piesní*

Interier: Číňania považujú nepárne čísla za šťastnejšie ako *párne*; pozri *symboly číselné*

Nephelai/Nephelae - gréc. Νεφέλαι/Nephelai; lat. Nephelae

vww: v *gréckej mytológii* boli *Okeanidy*, *Nymfy* mrakov a dažďa, ktorý sa zdvihol zo zeme, obklopujúcej riekou Okeanos, nesúce vodu do nebies, aby zavlažovala zem; zobrazované ako krásne, mladé ženy, vylievajúce vodu z džbánov ako ich sestry, *Najády*, nymfy prameňov; alebo ako ženy poletujúce po oblohe s vejúcim odevom

<http://www.theoi.com/Gallery/O2.2B.html>

Nephelai v lete (grécka červenofigúrová keramika, maliar Sotades, 500-450 pr.Kr.)

Nephelai v lete (grécka červenofigúrová keramika, maliar Sotades, 500-450 pr.Kr.)

neplodnosť - Becker v súvislosti s heslom *granátové jabĺčko*: v Indii sa považovala šťava z granátového jabĺčka za liek proti neplodnosti; pozri *erotika/sex*; *Markéta Antiochijská*; *Mot*; *Navštívenie*

-v súvislosti s heslom *Faun*: pri hlavnom Faunovom sviatku *luperkáliich* sa mu obetovali *capy*; z čerstvo stiahnutých koží robili kňazi faunovho kultu remienky a ktorými za trest šľahali mladé ženy, aby neboli *neplodné*

-v súvislosti s heslom *šarivari*: ceremónia šarivari však bola oveľa vrstevnatějšía; niekedy bola skôr vládnu, aj keď čtveráckou veselicoú, pustením ventilu, inokedy mala barbarskú podobu; niekedy bol obeťou muž, inokedy žena; A zatiaľ čo jeden čas slúžila na udržiavanie spoločenskej súdržnosti a mala podporu úradov i súdov, inokedy ju vrchnosť považovala za deštruktívne rituál, ktorý podkopáva oficiálne moc; korene má vo Francúzsku, pôvodne bol rituál šprýmovnou súčasťou svadby, neskôr z neho ale vyrástol nástroj kolektívneho trestania drobnejších prečinov; prvá francúzska zmienka o šarivari proti manželovi, ktorý sa nechal zbit', je z obdobia okolo roku 1400; samotný názov charivari odkazuje najskôr na latinský výraz pre bolesť hlavy, s ohľadom na spleť a nemelodickú lávu zvukov, ktoré dav vyludzoval, príhodne; skrze šarivari sa kontrolovali predovšetkým reprodukčné a manželské aspekty života; obec tak dávala najavo svoje odsúdenie párov, ktorým sa nedarilo mať deti, vdov, ktoré vstúpili do nového manželstva podľa mienky komunity príliš skoro alebo ktoré si vzali o moc mladšieho muža;

neplodnosť a smrť - pozri *neplodnosť*

Nepoškvrnená Panna Mária - pozri *Immaculata/Mária nepoškvrneného počatia*

Nepoškvrnené počatie (Ježiša) - pozri *Immaculata*

Nepoškvrnené počatie (Panny Márie) - *dogma* osobitne poňatá v *katolicizme*; týka sa narodenia Márie (t.j. v súvislosti s tehotenstvom sv. Anny), nie narodenia Krista (v tom prípade ide o *Máriu Nepoškvrneného počatia/Immaculatu*)

-v súvislosti s heslom *Zvestovanie Panny Márie*: v ranom stredoveku, zriedkavejšie neskôr, sa maľovalo aj vlastné *nepoškvrnené počatie*; symbolizovali ho zlatisté lúče zhora, od *Boha Otca* k *Panne Márii*

pozri *Defensorium*, *Daniel*; *jednorožec*, *palma*, *papagáj*, *perla*; *Korunovácia Panny Márie*; *poškvrnenie*; *narodenie z Panny*; *rajská záhrada*, *hortus conclusus*, *Slovo sa telom stal*

Oxfordský slovník svätcov v súvislosti s heslom sv. *Bernadeta*: (†1879), vizionárka z *Lúrd* a neskôr rehoľníčka, najstaršia dcéra mlynára Fr. Soubirousa; v 14 rokoch (1858) zažila počas polroka sériu osemnástich zjavení *Panny Márie* na skale Massabielle v Lurdoch; zjavená Panna Mária v nich seba samu nazvala Nepoškvrnené počatie

Majster hornorýnsky: Zvestovanie (1420-1430)

nepravá bazilika - *pseudobazilika*

nepravá bosáž - *bosáž nepravá*

nepravá klenba - *klenba nepravá*

nepravá klenba zrkadlová - *klenba zrkadlová nepravá*

nepravé dublety - *dublety nepravé*

nepravé dvere - Dudák: v staroegyptskej architektúre veľké kamenné *dvere* (menej často drevené), uzavreté, umiestnené v *hrobke* alebo chráme (pozri *chrám zádušný*); niekedy vytvorené realisticky a prepracované do detailov, inokedy iba symbolicky naznačené; slúžili ako symbolické označenie hranice medzi pozemským a *podsvetným* svetom, ktorým do hrobky vchádzal *duch* (pozri *Ka*, *Ba*) zosnulého, aby sa zúčastnil zádušnej hostiny a komunikoval so svetom živých; pod egyptským

vplyvom nepravé dvere nachádzame v *etruskej* architektúre; pozri *egyptské umenie*, *chrám egyptský*

nepravé rustiko -

nepравý duplex - *duplex nepravý*

nepredmetné umenie - *abstraktné umenie*

tzv. **neprenosný štýl** - tzv. *štýl neprenosný*

nepriateľstvo - pozri *nenávisť*, *zášť*

nepriehľadnosť farby - *opacita farby*

Neptolemos - v *gréckej mytológii* syn *Achillea* a *Deidameie*; keď *Achilleus* padol, nastúpil na *Odyseovu* žiadosť na otcovo miesto a stal sa odvážnym bojovníkom v *Trojskej vojne*; chýbala mu však otcova veľkodušnosť; jeho otrokyňou sa stala *Hektorova* vdova *Andromaché*; je považovaný za jedného z najmenej sympatických achájskych bojovníkov; pozri *Filoktétés*

Neptún - lat. *Neptunus*; starotalianske božstvo prameniach vôd (*Rimania* mu prinášali obete, aby bránil vysychaniu prameňov a riek); jeho manželkou bola bohyňa *Salacia*, neskoršie *Amfítrité*; podobne ako jeho grécky náprotivok *Poseidón*, aj Neptún stvoriteľ *koňa*; uctievali ho už *Etruskovia* pod menom *Nethuns*; v 5.st.pr.Kr. povýšený Rimanmi na boha mora, keď sa začali venovať moreplavbe (stotožnený s *Poseidónom*); najväčší chrám mal Neptún na *Marsovom poli* v Ríme (zdobený výjavmi z plavby *Argonautov*); vo *Flaminiovom cirku* (*Flaminius Gaius* 229-174 pr.Kr., rímsky tribún, zakladateľ cesty *via Flaminia*) mal ako stvoriteľ *koňa* a ochranca dostihov oltár; kult Neptúna ako boha mora sa udržal v celom rímskom Stredomorí ešte dlho po víťazstve *kresťanstva*; jeho meno v názvoch lodí, planéty slnečnej sústavy (pozri *astronomické symboly*); Neptúnove sochy časté v *antike*, potom najmä v *baroku* (oblúbená výzdoba *fontán*; pozri *Neptúnova fontána*); neskôr jeho sochy na priečeliach admirálí a rezidencií námorných spoločností; plastika ako súčasť fontány: *Petrodvorec* pri *Petrohrade*; súsošie Neptúna a *Amfítrité* v parku vo *Versailles* (L. S. a N. S. Adam, 1740), *Sansovino*: Neptún spolu so sochou *Marsa* na tzv. *Schodisku Gigantov* v Benátkach; za sochu Neptúna považovaná dakedy ústredná postava rímskej *Fontany di Trevi* v Ríme; pozri *rímski bohovia*; *bohovia vodní*; (P. Garofalo, J. Gossaert-Mabuse, P. Veronese, P. P. Rubens, F. Boucher, J. Flaxmann, P. da Cortona)

<https://marinni.dreamwidth.org/275147.html>

Neptún velificans (rímska mozaika, 3.st.)

G. A. Maglioli: Neptún idúci na morskom koni (rytina, 1580-1610)

L. Orsi: Neptún obklopený nižšími božstvami (perokresba hnedým tušom, hnedé lavírovanie, vysvetľovanie bielobou, 1526-1587)

F. Francken (II): Triumfálny sprievod Neptúna a Amfitrite (1606)

B. Franco: Neptún na svojom voze (16.st.)

J. de Gheyn II podľa W. van Tetrode: Neptúnovo kráľovstvo (rytina, 1587)

G. Bonasone: Neptún upokojuje búrku rozpútanú Aeolom proti flotile Aeneasa (rytina, 1531-1576)

G. Bonasone: Jupiter, Neptún a Pluto si delia vesmír (rytina, 1531-1576)

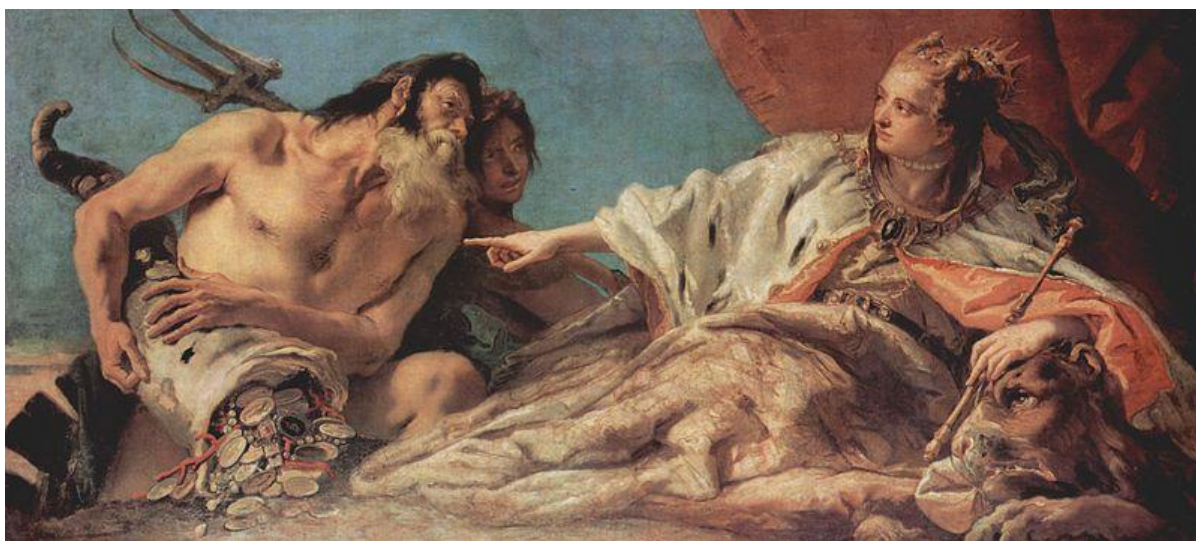
J. Sadeler I : Neptún (16.st.)

L. Giordano: Triumf Neptúna a Amfítrité (17.st.)

L. Giordano: Triumf Neptúna (freska v Galérii des Palazzo Medici-Riccardi, Florencia, 1684-1686)

G. B. Tiepolo: Neptún obdarováva Benátky (18.st.)

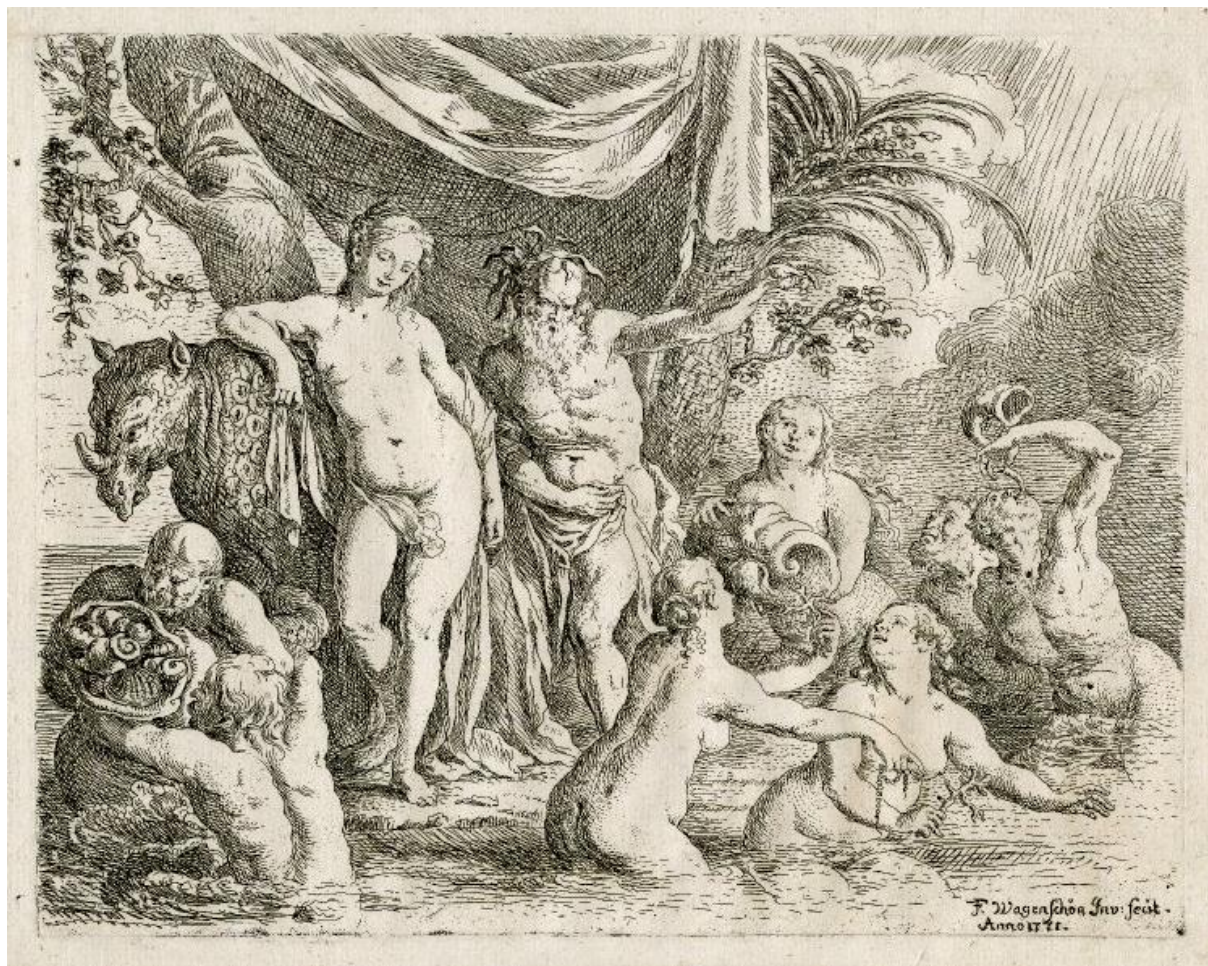
L. Desplaces: Personifikácia vody (rytina, 1718)

F. X. Wagenschön: Neptúm a Amfítritė so skupinou mermanov a nereíd (rytina, 1784)

F. X. Wagenschön: Neptún s Amfitrité, Mermanmi a kúpajúcimi sa nymfami (rytina, 1771)

F. X. Wagenschön: Neptún s Amfitrité, Mermanmi a kúpajúcimi sa nymfami (rytina, 1771)

B. Picart: Neptún skladá hold Holandsku. Alegória holandskej námornej nadržadenosti (1728)

G. Gandolfi: Neptún unášajúci Proserpinu (?) na voze do (rytina, 18.st.)

Podľa P. P. Rubensa: Neptún a Amfitrité (mediryt, 1790)

N.-N. Coypel: Neptún unáša Amymone (18.st.)

A. Pajou: Neptún chráni Amymóné (z cyklu štyri elementy: Voda)

Neptún v boji s morskou obludou - jedna z najznámejších Neptúnových sôch v *Ríme* na Navonskom námestí pochádzajúca z roku 1878

Neptúnova fontána - 1. fontána od sochára *G. da Bolognu* (1524/29-1608) v Bologni, zbudovaná 1563-67
2. fontána od sochára *B. Ammanatiho* (1511-1592) vo Florencii, z roku 1560; pozri *Poseidón*

Neptún s Tritónom - socha Berniniho z roku 1620; Londýn